

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

מד.

עין משפט נר מצוה

[א' דף מג.]

הגהות הב"ח

(א) נב' לשבוע אחד עד:
(ב) רש"י ד"ה אמר וכו'
אחת הק"ד: (ג) ד"ה
מזוזה וכו' שעה אחת
משהפיקו וכו' וזכיה
דקיה: (ד) ד"ה אמר שלל
וכי ומחוקי כזו להבי
אמרינן: (ה) ד"ה רישא
נמי וד"ה משום הד"ה:
(ו) ד"ה אי הכי וכו' ראשון
נמי להוי: (ז) ד"ה אמר
רבה וכו' הדרי ומחוקי
וכי ממוך כן חמי אחר
ומחוקי בהו וכו':

מוסף רש"י

אבל דאורייתא לא הוי
הפקר. כלומר לא זמן
שיחזר בו, ולר' יוסי מוסיב
אחלי פטוריה ממעשר,
משום כדי שלל תשכח,
שמה יפריש מזה הפקר על
ענין שאינו נקוב ומחל
פטור מן המורה ומחל
מפריש ממנו פירות
הפקר שסע בני עשוריו
מן המורה על זו הענין
שהוא מן המורה (דאמריה
בשומן).

פירוש הרא"ש

אמר תתא שדה זו
מופקרת ליום א' לטבת
אחת ב' וכו' ואמר וזמן הזה
אם לא יזכר בו דמיא תהיה
על כדמחלה: ע"י רש"י
זכה ב' בין הוא בין אחר
יכול לחזור בו. ולבטל
ההפקר דלא ילמא מרשות
המפקר עד שזכה בו אחר
הלך כיון שחזר בו פקע
ההפקר וחיוב נמשך:
רישא רבנן וסיפא ר'
יוסי. ודלגנן חל הפקר
מיד ולר' יוסי עד דהפקר
לרשות הוזהר דמחוקי
ר' יוחנן נמתייהו הכי
הלך רישא רבנן דפרשיה
ללאחר ג' אין יכול לחזור
בו ותוך ג' ימים יכול
לחזור בו מפני הרמאין
וסיפא ר' יוסי דלא הוי
הפקר עד דאחרי ליה הוזהר
הלך כל זמן שלל זכה
בו אדם יכול לחזור בו:
עולא אמר סיפא רבנן
דא. פירוש כמו רישא:
ושאני הפקר לזמן ר'
שביה. הלכך הוי הפקר
גדול כיון שלל הפקירו
לעולם וזכה רבנן
שלא גמר דעתו שיהיה

אמר תתא שדה מופקרת לשבוע א'. לשמיטה אחת: עד שלא זכה זה
בין הוא בין אחר יכול לחזור בו. אפילו כסוף שבת או כסוף חג:
מזוזה זה בין הוא בין אחר. אפילו תוך שעה (א) משהפיקו וזה זה
שום אדם או הוא עצמו לשם הפקר הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר
עד דלמי לרשות זוכה. וזכה דדידי או
לדלמי לא חשיבא מידי עד דרפק זה
פורמא כדאמר במסכת עירובין כפרק
עושין פסין (דף כה). כהיה איתתא
דעבדא ממילא נכסי הגר תתא ההוא
גבירא רפך זה פורמא ולוקמהו רבנן
בידיה דההוא גבירא: רישא רבנן וסיפא
רבי יוסי. רישא דלמיר משלשה ימים
ואילן אפילו לא איתא לרשות זוכה אין
יכול לחזור בו דהוי הפקר רבנן הלא
זכין הוי דאפילו מיום ראשון הוי
הפקר אלא מפני הרמאין כדאמר רבה
לקמן לדברי הכל וסיפא רבי יוסי דלמיר
עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול
לחזור בו דלמיר דלא הוי הפקר
מדאורייתא עד דלמי לרשות זוכה

ומשום הכי קמי יכול לחזור בו כר"י: אמר עולא סיפא נמי רבנן
היא. דלמיר מדאורייתא עולא דלא איתא לרשות זוכה הוי הפקר
ללאחר ואפילו מיום ראשון. והאי דלמיר כל שלשה ימים יכול לחזור
דלגביה לא חשיבא הפקר מפני הרמאין דלכילי עלמא אית להו דרבה
דלמיר מפני הרמאין דהדרי ומחוקי כזו (א) ואמרינן דלא הוי הפקר
עד שלשה ימים. וסיפא דלמיר עד שלל זכה זה לא הוי הפקר דמשמע
עד דלמי לרשות זוכה היינו טעמא דשאני חדש ושנה ושבוע דלא
שכיח דאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וכוון דזה שיהי לך
אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר לאפקועי ממעשר כל זמן דלא אית
לרשות זוכה: ר"ל אמר מדסיפא ר"י. דמשמע דלא ליהוי הפקר
עד דלמי לרשות זוכה: רישא נמי. בתוך ג' ולאחר ג' רבי יוסי
היא. ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו דהוי הפקר
אע"ג דלא אית לרשות זוכה (א) משום דלא נישכחא תורה הפקר.
דמדאורייתא ודאי לא הוי הפקר עד דלמי לרשות זוכה ולעולם כל
זמן דלא איתא לידו זוכה לא הוי הפקר גמור וחיוב חיוב דתרומה
ומעשר והאי דלוקמהו רבנן תורת הפקר לאו משום לאפקועי
מתרומה ומעשר דכיון דמדאורייתא חיוב דלאו הפקר הוא לא
מפקיע ליה רבנן מתרומה ומעשר דלאו כל כמיניה אלא כדי שלל
תשתכח תורת הפקר. ומ"מ גבי שנה ושבוע כיון דלא שכיח אוקמהו
רבנן דמדאורייתא דלא הוי הפקר עד דלמי לידו זוכה דלא גזרו
בזה רבנן משום שלל תשתכח תורת הפקר: אי הכי אפילו מיום
ראשון (א) ליווי הפקר. כדי שלל תשתכח כו': אמר רבה. דאין הוא
דליווי הפקר מדרבנן אלא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדותם
מתרומה ומעשר ואפקירי להו ואי אמרינן דלאחר הוי הפקר ופטור
מן המעשר דהרי (א) מחוקי כזו ואדאכרי כל שלשה ימים לא הוי הפקר
לגבי האי דסביר ממוך ר' חמי ומחוקי ביה וכו' דליה ומימניה
ולא מפקירי ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוי הפקר מדאורייתא
עד דלמי לרשות זוכה: ופריך אלא מדאורייתא לא הוי הפקר
דילמא

שהוא לזמן לא נחלקו: ור"ל אמר מדסיפא רבי יוסי רישא נמי רבי
בו היינו טעמא דלא לישכחא תורת הפקר כלומר אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי
אפילו לאחר שלשה ימים יכול לחזור בו אלא היינו טעמא
דלמיר דלמיר דלא איתא לרשות זוכה הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר
עד דלמי לרשות זוכה. וזכה דדידי או
לדלמי לא חשיבא מידי עד דרפק זה
פורמא כדאמר במסכת עירובין כפרק
עושין פסין (דף כה). כהיה איתתא
דעבדא ממילא נכסי הגר תתא ההוא
גבירא רפך זה פורמא ולוקמהו רבנן
בידיה דההוא גבירא: רישא רבנן וסיפא
רבי יוסי. רישא דלמיר משלשה ימים
ואילן אפילו לא איתא לרשות זוכה אין
יכול לחזור בו דהוי הפקר רבנן הלא
זכין הוי דאפילו מיום ראשון הוי
הפקר אלא מפני הרמאין כדאמר רבה
לקמן לדברי הכל וסיפא רבי יוסי דלמיר
עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול
לחזור בו דלמיר דלא הוי הפקר
מדאורייתא עד דלמי לרשות זוכה

ואי אמר תתא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבוע אחת וכו' עד שלא זכה
זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו: רישא רבנן וסיפא רבי יוסי.
קס"ד השתא דטעמא דרבי יוסי דלמיר דלמיר דלמיר דלמיר (עלילא)
דהפקר כמתנה דעד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר
ומש"ה קאמר רישא רבנן וסיפא רבי
יוסי. וזכיה איתא ליה כולה דרייתא
שפיר דרישא קמי כל שלשה ימים יכול
לחזור מפני הרמאין וכדפרשיה מכלאן
ואילן אין יכול לחזור בו מדינא דס"ל
לרבנן דהפקר מעדינא דלמיר דלמיר
מפקיר נפק ליה מרשותו וסיפא קמי
דאם אמר תתא שדה זו מופקרת ליום
אחד ככה"ג ליכא למישא לרמאין דאי
דעתיה דעדינא דלמיר דלמיר דלמיר
ולמיכיה ביה ללאחר למה ליה להפקירו
לזמן ידוע דלמיר דלמיר דלמיר דלמיר
דדעתיה למיידר ולמזכי ביה לא
נפקא ליה מידי אלא ודאי לאו זמן
שהפקירו גמר והפקיר כלל הערמה
כלל ולפיקר משום זה בין הוא בין אחר
אין יכול לחזור בו והא איתא שפיר אפילו לרבנן. מיהו מאי דקמי
עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו רבי יוסי הלא
דס"ל דעד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות המפקיר דלרבנן
כיון דלמיר דנפיק מרשותו היאך יכול לחזור בו ואין הכי נמי כדי
קמי לרבי יוסי עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו
לאו דוקא כהפקר שהוא לזמן כגוונא דסיפא דאפילו כהפקר עולמית
דהיינו רישא דיכול לחזור בו עד שלל זכה זה ומיהו משום דעדינא
דמשכחא עד אינו יכול לחזור בו לא שוה הפקר שהוא לזמן עם הפקר
עולמית וכדכתיבנא ואלטריך למימני ליום אחד לשבוע אחת תתא נמי
כההוא גוונא עד שלל זכה זה. ובי מיהו משום זה הוי דקמי
דאינו יכול לחזור בו כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי ופטור מן
המעשר היכי איתא ליה שפיר דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר
עד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר מנאל דכי הדר זכי
ביה מדידיה קא זכי ולא מהפקר דלעולם לא נפקא מרשותו אפסר
לומר דנהי דקסבר רבי יוסי דעד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות
מפקיר אפילו הכי כי היכי דאי זכי זה אחר זכי מהפקר ולא ממנתה
כיון שהיה אפשר לאחר ג' לזכות בו הכי נמי כי הדר אינו גופיה
וזכי ביה דפירוש מתורת הפקר ולא כהכא כי היכי דלא יתלי בחזרה
אף הוא עצמו זוכה מן ההפקר מיקרי כיון שעדיין לא חזר בו והיה
אחר יכול לזכות בו דמה לי הוא מה לי אחר. הלכך אי רישא רבנן
וסיפא רבי יוסי מתוקמא ליה שפיר. מיהו מילתא דתמייהא הוא היכי
נקט לה מנא אליבא דמרי תתא ומשום הכי מתר עולא ואמר דסיפא
נמי רבנן היא וטעמא דעד שלל זכה זה בין הוא בין אחר דיכול לחזור
בו משום דשאני שבוע ושבת דלא שכיח כלומר דלא שכיח דמפקירי
אינשי כזי האי גוונא וכוון ששנה זה אמדינא דלמיר דלמיר דלמיר דלמיר
להפקיר הפקר עולם ואכתי אנדי גביה אפילו כזכותו לא הוי הפקר
לא ניחא ליה דליפוק מרשותיה עד דזכי ביה אידך הילכך דלמיר
להו לרבנן כהפקר שהוא לזמן מאי דסבירא ליה לרבי יוסי כהפקר
עולמית ואיתא סיפא שפיר לרבנן כדמתוקמא לרבי יוסי שהרי כהפקר
יוסי. ודקא קשיא לך אי הכי לאחר שלשה ימים אין יכול לחזור
לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה ימים יכול לחזור בו אלא היינו טעמא
דאי

לחכמים ויש לנו לפרש הפקר דאורייתא במקום דלא אית ליה רמאות דעיקר הפקר לא מצינו אלא בשבועות והם
לא אית ליה רמאות דאורייתא יכול להחליף שבועות ולומר זאת ששית ודומיה דשבועות דלא אית ליה רמאות כגון אחר
שלשה הוי הפקר אלא תוך שלשה לא ור' יוסי אומר כמתמיה מפי רמאין תוך שלשה אלא לאחר שלשה יהנה המודר
לא משום מתנה בית חורין אלא משום דאורייתא לא הוי הפקר כל מה דיכול ליה ליה רמאות כן פירש האביועור.
ש"ע דהא מנא (נלע דף מג): דהפקר אם היה קודם נדרו אז יכול ליתטע אלא לאחר לא יתטע לעולם אפילו לאחר
שלשה ואם כן הרי תוך שלשה הואיל דהפקר מדאורייתא הוי הפקר ויש מה ביד חכמים לבטל ההפקר מפני הרמאין
ומאי פריך ויתלמא אמי לעשורי ודאי אינו חייב מן התורה אפילו תוך שלשה מאחר שזכה וזכמים גזרו מפני הרמאין
ומעשר מיהו וזיה אלא לאחר שלשה מוכח מילתא דלאו רמאות הוא ולוקמהו רבנן דאורייתא ובמתמיהן דלוקר ר'
יוסי ממיר משום דחיישין לרמאות אלא כהפקר קודם נדרו אין שם רמאות דאין סביר דלאו לרמאות קמישין
אלא אין דין ממיר ודיון הפקר שוין דממיר אם הפקירו קודם לנדרו מותר מיד שייך למיגור וכן נדרו קודם אסור
אף לאחר שזכה

א ב מ מ"י פ"ב מנל
נדרים הלכה יח סמג
לאין רמז טו"ע מ"מ ס'
רעב ספיק י:

תוספות

אמר שדה זו מופקרת
ליום א' לשנה א'
עד שלא זכה בו בין
הוא בין אחר יכול לחזור
בו. וחיובי מעשר מדרבנן
ובטל ההפקר ומעשר מיהו
זכיה ואמי נמי כר' יוסי
דמתמיהן עילה וה"ה
כלל זמן ואיל דנקט זמן
לרבותא נקטיה דלע"ג
דלא שכיח גזר ביה משום
הר"ר אלעזר ועוד נהא'
דנקט הפקר לזמן משום
כיפא דלא משום בין
הוא בין אחר אין יכול
לחזור ואפילו תוך ג'
ימים ודוקא משום דהפקר
לזמן הוא אלא כהכא
לזמן מועט משכחא דעמו
להפקר גמור דלא שייך
למיוזר ועוד דדוקא זכה
אחר אלא הוא לא ולחכם
נקטיה ומשום דרישא נקט
הוא הכא נמי נקטיה דכיון
דלמי לרשות זוכה לא
שייך למיגור אלא אם הוא
יהיה פטור שייך למיגור:
רישא רבנן וסיפא ר'
יוסי. כמתמיה: אמר עולא
סיפא רבנן וכו' כיון דלא
שכיח פטור מדרבנן
אף עב גב בלא מתמיהן
במודר הכא מתמיהן טפי
לדיווי הפקר עד שזכה
בו אחר דפרשיה אלא
כשזכה פטור מן המעשר
אפילו תוך שלשה ואף ע"ג
דכתיבא אמר חייב עד
לאחר שלשה הכא הטעם
דכ"י: ריש לקיש אמר
דא. רישא איתא ב'
יוסי. דמתמיה דממיר הכא
נמי חייב במעשר ודכין
הוא דלפילו לאחר שלשה
לא הוי הפקר עד דלמי
לרשות זוכה משום רמאות
אלא אמרו חכמים דליווי
הפקר לאחר שלשה כדי
שלל תשתכח תורת הפקר
והוי פטור מן המעשר:
אי הכי אפי' מיום
ראשון נמי. כיון דחיישין
לשלל תשתכח תורת הפקר
ושכיח שיעמו דלא חל עד
דלמי לרשות זוכה היה
לו לפטור מיום ראשון.
שכחנא לעולא דמוקי לה
כרבנן דאמרי כשעטייהו
דמורא שלל תשתכח מנא
המאין דמדאורייתא לא
הוי הפקר אלא נמו הכמו

אין יכול לחזור בו והא איתא שפיר אפילו לרבנן. מיהו מאי דקמי
עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו רבי יוסי הלא
דס"ל דעד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות המפקיר דלרבנן
כיון דלמיר דנפיק מרשותו היאך יכול לחזור בו ואין הכי נמי כדי
קמי לרבי יוסי עד שלל זכה זה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו
לאו דוקא כהפקר שהוא לזמן כגוונא דסיפא דאפילו כהפקר עולמית
דהיינו רישא דיכול לחזור בו עד שלל זכה זה ומיהו משום דעדינא
דמשכחא עד אינו יכול לחזור בו לא שוה הפקר שהוא לזמן עם הפקר
עולמית וכדכתיבנא ואלטריך למימני ליום אחד לשבוע אחת תתא נמי
כההוא גוונא עד שלל זכה זה. ובי מיהו משום זה הוי דקמי
דאינו יכול לחזור בו כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי ופטור מן
המעשר היכי איתא ליה שפיר דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר
עד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר מנאל דכי הדר זכי
ביה מדידיה קא זכי ולא מהפקר דלעולם לא נפקא מרשותו אפסר
לומר דנהי דקסבר רבי יוסי דעד דלמי לרשות זוכה לא נפיק מרשות
מפקיר אפילו הכי כי היכי דאי זכי זה אחר זכי מהפקר ולא ממנתה
כיון שהיה אפשר לאחר ג' לזכות בו הכי נמי כי הדר אינו גופיה
וזכי ביה דפירוש מתורת הפקר ולא כהכא כי היכי דלא יתלי בחזרה
אף הוא עצמו זוכה מן ההפקר מיקרי כיון שעדיין לא חזר בו והיה
אחר יכול לזכות בו דמה לי הוא מה לי אחר. הלכך אי רישא רבנן
וסיפא רבי יוסי מתוקמא ליה שפיר. מיהו מילתא דתמייהא הוא היכי
נקט לה מנא אליבא דמרי תתא ומשום הכי מתר עולא ואמר דסיפא
נמי רבנן היא וטעמא דעד שלל זכה זה בין הוא בין אחר דיכול לחזור
בו משום דשאני שבוע ושבת דלא שכיח כלומר דלא שכיח דמפקירי
אינשי כזי האי גוונא וכוון ששנה זה אמדינא דלמיר דלמיר דלמיר דלמיר
להפקיר הפקר עולם ואכתי אנדי גביה אפילו כזכותו לא הוי הפקר
לא ניחא ליה דליפוק מרשותיה עד דזכי ביה אידך הילכך דלמיר
להו לרבנן כהפקר שהוא לזמן מאי דסבירא ליה לרבי יוסי כהפקר
עולמית ואיתא סיפא שפיר לרבנן כדמתוקמא לרבי יוסי שהרי כהפקר
יוסי. ודקא קשיא לך אי הכי לאחר שלשה ימים אין יכול לחזור
לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה ימים יכול לחזור בו אלא היינו טעמא
דאי